

هو الحق...

تشریح سوالات درس حقوق جزای عمومی

آزمون قضاوت ۹۵

توسط: امین بخشی زاده اهری^۱

مولف کتاب قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی (در دست تألیف)

حقوق جزای عمومی:

۹۶. شرط محکومیت شخص حقوقی به پرداخت دیه چیست؟

- ۱) محکومیت به پرداخت دیه تنها مختص اشخاص حقیقی است
- ۲) عدم دسترسی به شخص حقیقی مرتکب جنایت یا نامعلوم بودن وی
- ۳) عدم توانایی شخص حقیقی برای پرداخت دیه

✓ (۴) احراز رابطه سببیت بین رفتار شخص حقوقی و صدمه وارده

در خصوص امکان محکومیت شخص حقوقی به دیه تبصره ماده ۱۴ اشعار می‌دارد: چنانچه رابطه علیت بین رفتار شخص حقوقی و خسارت وارد شده احراز شود دیه و خسارت، قابل مطالبه خواهد بود. در فرض سوال، منظور از رابطه سببیت، همان رابطه علیت مقرر در تبصره ماده ۱۴ می‌باشد. (قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی، ذیل ماده ۱۴)

۹۷. کدام مورد، باعث سقوط مجازات تبعی می‌شود؟

- ۱) گذشت در جرایم غیر قابل گذشت
- ۲) آزادی مشروط

(۴) مرور زمان

✓ (۳) عفو عمومی

در خصوص علت نادرست بودن گزینه ۱، باید به تبصره ۲ ماده ۲۵ ق.م.ا استناد نمود. به تصریح تبصره مذکور، در مورد جرائم قابل گذشت در صورتی که پس از صدور حکم قطعی با گذشت شاکی یا مدعی خصوصی، اجرای مجازات موقوف شود اثر تبعی آن نیز رفع می‌شود. آنچه در این تبصره مدنظر است، «جرائم قابل گذشت» است؛ بنابراین گذشت شاکی در جرائم قابل گذشت، نمی‌تواند موجب زوال مجازات تبعی شود. اما در خصوص عفو و آزادی مشروط، تبصره ۳ ماده فوق‌الاشاره مقرر داشته «در عفو و آزادی

۱. جهت ورود به کانال تخصصی حقوق جزا و آیین دادرسی کیفری امین بخشی‌زاده اهری از لینک موجود در سایت www.crimelaw.ir استفاده نمایید.

مشروط، اثر تبعی محکومیت پس از گذشت مدتهای فوق از زمان عفو یا اتمام مدت آزادی مشروط رفع می شود.» بنابراین از تبصره مذکور چنین استنباط می شود که در عفو و آزادی مشروط نیز، اثر تبعی مجازات پابرجا بوده و از زمان عفو و اتمام آزادی مشروط، مجازات تبعی شروع خواهد شد. اما اینکه منظور از عفو در تبصره ۳ چه نوع عفوی است، باید عنوان نمود که عفو خصوصی مد نظر است؛ زیرا به موجب مواد ۹۷ و ۹۸، عفو عمومی موجب زوال آثار محکومیت خواهد شد نه عفو خصوصی. راجع به مرور زمان نیز، باید به صدر ماده ۲۵ توجه داشت که عنوان نموده «محکومیت قطعی کیفری در جرائم عمدی، پس از اجرای حکم یا شمول مرور زمان، در مدت زمان مقرر در این ماده محکوم را از حقوق اجتماعی به عنوان مجازات تبعی محروم می کند...»؛ برای این اساس مرور زمان نیز مانع از مجازات تبعی نیست. (قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی، ذیل ماده ۲۵؛ جزوه حقوق جزای عمومی، امین بخشی زاده، مندرج در سایت [اختیار](#)، صفحه ۱۱)

۹۸. کدام یک از موارد زیر، مانع تخفیف مجازات است؟

- (۱) تکرار جرایم سیاسی
 (۲) تعدد جرایم تعزیری
 (۳) سه فقره محکومیت قطعی مشمول تکرار
 (۴) تعدد جرایم تعزیری درجه ۱ تا ۳

در تعدد جرم در صورت وجود جهات تخفیف، دادگاه می تواند مجازات مرتکب را تا میانگین حداقل و حداکثر و چنانچه مجازات، فاقد حداقل و حداکثر باشد تا نصف آن تقلیل دهد. به عبارتی تعدد جرم، مانع از اعمال مقررات تخفیف مجازات نیست؛ لیکن میزان تخفیف در تعدد جرم، تابع ماده ۳۷ نبوده و از مفاد تبصره ۳ ماده ۱۳۴ تبعیت خواهد نمود. همین وضعیت در تکرار جرم نیز صادق بوده و اصولاً تکرار جرم، مانع از اعمال مقررات تخفیف مجازات (در محدوده ماده ۱۳۹) نمی باشد؛ استثنائاً به موجب تبصره ماده ۱۳۹، چنانچه مرتکب دارای سه فقره محکومیت قطعی مشمول مقررات تکرار جرم یا بیشتر از آن باشد، مقررات تخفیف اعمال نمی شود. (قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی، ذیل ماده ۲۵؛ جزوه حقوق جزای عمومی، امین بخشی زاده، مندرج در سایت [اختیار](#)، صفحه ۳۲ و ۳۳)

۹۹. حدوث جنون در کدام یک از موارد زیر، سبب تعویق رسیدگی تا زمان افاقه می شود؟

- (۱) قبل از صدور حکم قطعی در حدود حق الهی
 (۲) حین دادرسی در کلیه جرایم، بدون استثنا
 (۳) حین ارتکاب جرم در حدود و قصاص
 (۴) پس از صدور حکم قطعی در جرایم حدی

جنون مرتکب حین ارتکاب جرم از عوامل رافع مسئولیت کیفری بوده و به موجب ماده ۲۰۲ قانون دادرسی کیفری از موارد صدور قرار موقوفی تعقیب است. با این توضیح گزینه ۳ حذف می شود. علت نادرست بودن گزینه ۲، وجود عبارت «بدون استثنا» در گزینه است. قبل از روز آزمون در کانال تلگرامی به اهمیت حالات مختلف جنون در آزمون تأکید شده و یک جدول نیز از آن ارائه گردیده بود. در جدول مذکور در خصوص حدوث جنون حین رسیدگی دو فرض مطرح شد؛ نخست جرائم حق الهی و دوم جرائم حق الناسی؛ در جرائم حق الهی حدوث جنون در این مرحله مطلقاً موجب توقف دادرسی می شود. اما در جرائم حق الناسی

اصولاً موجب توقف است اما به استناد تبصره ۲ ماده ۱۳ قانون دادرسی کیفری، تحت شرایطی امکان ادامه دادرسی با تعیین وکیل وجود دارد. همچنین در این جدول در خصوص حدوث جنون پس از ارتکاب جرم و پس از صدور حکم قطعی، دو فرض ذکر شد. فرض اول مجازات‌های غیرتعزیری (شامل حد، قصاص و دیه) بود که در هر سه مورد، حدوث جنون در این مرحله موجب توقف اجرای حکم نمی‌شد اما در تعزیراتی که جنبه شخصی دارند، مجازات تا زمان افاهه متوقف می‌شد ولی در تعزیراتی که جنبه مالی دارند (جزای نقدی و...)، حدوث جنون مانع از اجرای مجازات نبود. این جدول در صفحه ۳۵ جزوه نکات مهم جزای عمومی اختبار (تدوین نگارنده حاضر) مطرح شده بود. (قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی، ذیل ماده ۱۵۰ و نیز قانون دستنویس دادرسی کیفری، ذیل ماده ۱۳ و ۵۰۳)

۱۰۰. احراز توبه در کدام جرم، سبب سقوط مجازات حدی و جایگزینی مجازات تعزیری به جای آن می‌شود؟

✓ (۲) زنا به عنف

(۱) افساد فی الارض

(۴) محاربه

(۳) قذف

راجع به تأثیر توبه در سقوط انواع مجازات، لازم است فروض مختلف را به ترتیب زیر در نظر گرفت:
الف - تأثیر توبه در قصاص و دیات = مطلقاً بی‌تأثیر است.

ب - تأثیر توبه در تعزیرات = دو حالت دارد؛ نخست تعزیرات منصوص (که مطلقاً بی‌تأثیر است) دوم تعزیرات غیرمنصوص. در این نوع حالت، توبه در تعزیرات درجه یک تا پنج از جهات تخفیف مجازات است اما در تعزیرات درجه شش تا هشت از موارد سقوط مجازات.

ج - تأثیر توبه در حدود =

۱- حد قذف = مطلقاً بی‌تأثیر است.

۲- سایر حدود:

♦ توبه قبل از اثبات جرم ⇨ در حد محاربه قبل از تسلط و دستگیری موجب سقوط مجازات است اما بعد از تسلط و دستگیری توبه بی‌تأثیر است. اما در سایر حدود موجب سقوط مجازات است مگر در زنا و لواط هرگاه جرم به عنف، اکراه و یا با اغفال بزه‌دیده انجام گیرد، مرتکب در صورت توبه و سقوط مجازات به شرح مندرج در این ماده به حبس یا شلاق تعزیری درجه شش یا هر دو آنها محکوم می‌شود.

♦ توبه بعد از اثبات جرم ⇨ مطلقاً بی‌تأثیر است. (جزوه حقوق جزای عمومی، امین بخشی‌زاده، مندرج در سایت اختبار، صفحه ۲۵)

۱۰۱. مقررات تعدد جرم، در مورد کدام دسته از جرایم تعزیری اجرا نمی‌شود؟

(۲) درجه یک تا شش

(۱) درجه یک تا سه

✓ (۴) درجه هفت و هشت

(۳) درجه سه تا هشت

در خصوص تعدد جرم تعزیری در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، رویکرد متفاوتی نسبت به قانون سابق وضع شده است. مقررات تعدد جرم در قانون اخیر، شامل تعزیرات درجه یک تا شش می‌شود. در این

دسته از تعزیرات دو حالت متصور است. حالت اول، تعدد دو یا سه جرم و حالت دوم تعدد چهار جرم و بیشتر. ماده ۱۳۴، جزئیات نحوه تعیین مجازات را در خصوص این دو حالت بیان نموده است. اما در خصوص تعزیرات درجه هفت و هشت با یکدیگر و نیز تعزیرات درجه هفت و هشت با تعزیرات درجه یک تا شش، مقررات تعدد جاری نشده و مجازات‌های یادشده بایکدیگر جمع می‌شود. (قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی، ذیل ماده ۱۳۴؛ جزوه حقوق جزای عمومی، امین بخشی‌زاده، مندرج در سایت [اختیار](#)، صفحه ۳۲)

۱۰۲. اگر شخصی مرتکب یک جرم حدی و یک جرم تعزیری شود که جرم حدی از جنس تعزیری باشد، وی به کدام مجازات محکوم می‌شود؟

(۱) به علت متفاوت بودن دو نوع جرم، به هر دو مجازات

✓ (۲) در غیر از قذف، فقط به مجازات حدی

(۳) اگر این دو جرم در راستای هم واقع شوند، فقط حدی و در غیر این صورت، به هر دو مجازات

(۴) به مجازات حدی و حداکثر به علاوه نصف مجازات تعزیری

ممکن است داوطلبان گزینه ۳ را مد نظر داشته باشند؛ علت این موضوع نیز احتمالاً استناد به تبصره ۲ ماده ۱۳۲ باشد؛ اما این تصور اشتباه است، زیرا آنچه در تبصره ۲ ماده ۱۳۲ ذکر شده، دو جرم حدی (یعنی هر دو حدی) در راستای هم واقع شده‌اند نه اینکه یکی حدی باشد یکی تعزیر. در فرض اخیر (یکی حد و یکی تعزیر) باید به تبصره ماده ۱۳۵ استناد نمود. با عنایت به این تبصره «در صورتی که جرم حدی از جنس جرم تعزیری باشد مانند سرقت حدی و سرقت غیر حدی یا مانند زنا و روابط نامشروع کمتر از زنا، مرتکب فقط به مجازات حدی محکوم می‌شود و مجازات تعزیری ساقط می‌گردد، مگر در حد قذف که اگر قذف نسبت به شخصی و دشنام به دیگری باشد، مرتکب به هر دو مجازات محکوم می‌شود.» (قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی، ذیل ماده ۱۳۵)

۱۰۳. «ب» که پسری ۱۳ ساله است، قصد سرقت دفتر حضور و غیاب مدرسه را برای حذف غیبت‌های خود دارد. در روز سرقت، «الف» که نگهبان مدرسه است، در اطاق را برای او باز می‌کند. وصف رفتار «الف» چیست؟

✓ (۱) به عنوان معاون، حداکثر مجازات معاونت محکوم خواهد شد

(۲) به عنوان معاون، به مجازات قانونی سرقت محکوم می‌شود

(۳) به دلیل آنکه «ب» به عنوان مباشر، فاقد مسئولیت جزایی است، عمل «الف» نیز قابل کیفر نمی‌باشد

(۴) «الف» مباشر معنوی بوده و به حداکثر مجازات قانونی سرقت محکوم می‌شود

در ماده ۱۲۸ دو فرض مطرح است:

الف) هر کس از فرد نابالغ به‌عنوان وسیله ارتکاب جرم مستند به خود استفاده نماید یعنی اینکه فرد نابالغ به خواسته‌ی شخص دیگر جرم را انجام می‌دهد = حداکثر مجازات مباشرت در جرم
ب) هر کس در رفتار مجرمانه فرد نابالغی معاونت کند یعنی اینکه شخص دیگر از نابالغ نمی‌خواهد که رفتار مجرمانه را انجام دهد بلکه آن شخص می‌بیند و می‌داند که شخص نابالغ در حال ارتکاب رفتاری است که

خلاف قانون می‌باشد ولی برای تسهیل وقوع آن رفتار او را کمک می‌کند = حداکثر مجازات معاونت در جرم. (قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی، ذیل ماده ۱۲۸؛ جزوه حقوق جزای عمومی، امین بخشی‌زاده، مندرج در سایت [اختیار](#)، صفحه ۳۰)

۱۰۴. بی‌ارادگی ناشی از مصرف اختیاری مواد روان‌گردان در حین ارتکاب جرم، چه حکمی دارد؟

✓ (۱) اصولاً رافع مسئولیت کیفری شناخته نمی‌شود

(۲) اصولاً رافع مسئولیت شناخته می‌شود

(۳) به طور مطلق، از عوامل رافع مسئولیت کیفری است

(۴) به طور مطلق، از عوامل رافع مسئولیت کیفری نیست

یکی از عوامل رافع مسئولیت کیفری، بی‌ارادگی ناشی از مصرف اختیاری مسکرات و مواد روان‌گردان حین ارتکاب جرم است. در این خصوص یک اصل وجود دارد یک استثناء و یک استثناء بر استثناء؛ اصل بر این است که مستی از عوامل رافع مسئولیت کیفری محسوب نمی‌شود. استثناء این است که اگر مرتکب به جهت مصرف اختیاری مسکرات و مواد روان‌گردان به طور کلی مسلوب‌الاختیار شود، از عوامل رافع مسئولیت کیفری برخوردار بوده و مجازات نمی‌شود. استثناء بر استثناء نیز این است که چنانچه ثابت شود مصرف این مواد به منظور ارتکاب جرم یا با علم به تحقق آن بوده است و جرم مورد نظر واقع شود، به مجازات هر دو جرم محکوم می‌شود. (قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی، ذیل ماده ۱۲۸؛ جزوه حقوق جزای عمومی، امین بخشی‌زاده، مندرج در سایت [اختیار](#)، صفحه ۳۷)

۱۰۵. چه زمانی دادگاه می‌تواند صدور حکم را به تعویق بیندازد؟

(۱) ضمن حکم محکومیت یا پس از صدور آن

(۲) پس از خاتمه تحقیقات مقدماتی

(۴) پس از تعیین مجازات

✓ (۳) پس از احراز مجرمیت متهم

شرایط صدور قرار تعویق صدور حکم را از نکات مهم آزمونی اشاره نموده بودیم. این شرایط عبارتند از:

(الف) تعزیر غیرمنصوص شرعی بودن از نوع درجه شش تا هشت

(ب) احراز مجرمیت متهم

(ج) وجود جهت یا جهات تخفیف

(د) پیش‌بینی اصلاح مرتکب

(ه) جبران ضرر و زیان یا برقراری ترتیبات جبران

(و) فقدان سابقه کیفری مؤثر (قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی، ذیل ماده ۴۰؛ جزوه حقوق جزای

عمومی، امین بخشی‌زاده، مندرج در سایت [اختیار](#)، صفحه ۱۵)

۱۰۶. اگر محکوم، طی مدت اجرای مجازات تکمیلی، مفاد حکم را رعایت نکند، تکلیف دادگاه

صادرکننده حکم چیست؟

(۱) می‌تواند بقیه مدت محکومیت را به حبس یا جزای نقدی درجه شش تا هشت تبدیل کند

- ✓ ۲) برای بار اول، مجازات تکمیلی مندرج در حکم را تا یک سوم افزایش می‌دهد
- ۳) محکوم را به دلیل ناتوانی، از ادامه تحمل مجازات تکمیلی معاف داشته و مجازات را به جزای نقدی تبدیل نماید
- ۴) می‌تواند به پیشنهاد قاضی اجرای احکام، برای بار اول، مجازات تکمیلی را به مجازات تکمیلی دیگر تبدیل کند

چندین بار به این موضوع تأکید شد که مواد ۲۴، ۴۴، ۵۰، ۵۴، ۶۱ و ۸۱ از اهمیت آزمونی بالایی برخوردار است و به عنوان یکی از پیش‌بینی‌های آزمونی ذکر شده بود. به موجب ماده ۲۴؛ چنانچه محکوم طی مدت اجرای مجازات تکمیلی، مفاد حکم را رعایت ننماید، دادگاه صادرکننده حکم به پیشنهاد قاضی اجرای احکام برای بار اول مدت مجازات تکمیلی مندرج در حکم را تا یک سوم افزایش می‌دهد و در صورت تکرار، بقیه مدت محکومیت را به حبس یا جزای نقدی درجه هفت یا هشت تبدیل می‌کند. همچنین بعد از گذشتن نیمی از مدت مجازات تکمیلی، دادگاه می‌تواند با پیشنهاد قاضی اجرای حکم در صورت اطمینان به عدم تکرار جرم و اصلاح مجرم، نسبت به لغو یا کاهش مدت زمان مجازات تکمیلی وی اقدام کند.

(جزوه حقوق جزای عمومی، امین بخشی‌زاده، مندرج در سایت [اختبار](#)، صفحه ۱۰)

۱۰۷. کدام یک از محکومیت‌های زیر، فاقد آثار تبعی است؟

- ۱) نفی بلد
۲) حبس ابد
۳) شلاق در جرایم موجب حد
✓ ۴) حبس تعزیری کمتر از دو سال

جرائمی که مجازات آن‌ها دارای آثار تبعی است، به صورت حصری در ماده ۲۵ ذکر شده‌اند. این موارد عبارتند از:

الف- مجازات‌های سالب حیات و حبس ابد.

ب- قطع عضو، قصاص عضو در صورتی که دیه جنایت وارد شده بیش از نصف دیه مجنی‌علیه باشد، نفی بلد و حبس درجه یک تا درجه پنج

ج- شلاق حدی، قصاص عضو در صورتی که دیه جنایت وارد شده نصف دیه مجنی‌علیه یا کمتر از آن باشد.

(جزوه حقوق جزای عمومی، امین بخشی‌زاده، مندرج در سایت [اختبار](#)، صفحه ۱۱)

۱۰۸. اعمال مجازات جایگزین حبس، در مورد مرتکبان جرایم غیر عمدی با مجازات دو سال

حبس و کمتر، چه حکمی دارد؟

- ۱) اختیاری، حسب تشخیص دادگاه
- ۲) الزامی، مشروط به وجود جهات تخفیف و گذشت شاکی
- ✓ ۳) مطلقاً الزامی
- ۴) الزامی، در صورت موافقت مجرم

به اهمیت رأی وحدت رویه جدید صادره در خصوص مجازات‌های جایگزین حبس تا جایی که قادر بودیم، اشاره نموده و در فایل صوتی مندرج در گروه و کانال تخصصی جزا نیز عیناً به این سوال و گزینه تأکید شد. به موجب رأی وحدت رویه شماره ۷۴۶ «از مجموع مقررات مربوط به مجازات‌های جایگزین حبس، موضوع فصل نهم قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ به ویژه اطلاق مواد ۶۵، ۶۶، ۶۸ و ۶۹ قانون مذکور چنین مستفاد می‌گردد که تعیین و اعمال مجازات جایگزین حبس به شرح مندرج در مواد فوق‌الاشاره الزامی بوده و مقید به رعایت شرایط مقرر در ماده ۶۴ قانون مجازات اسلامی از قبیل گذشت شاکی یا وجود جهات تخفیف نمی‌باشد. بر این اساس رأی شعبه سی و هفتم دیوان عالی کشور تا حدی که با این نظر مطابقت دارد به اکثریت آراء صحیح تشخیص داده می‌شود.»

۱۰۹. «الف» به قصد سقط جنین زنی که باردار نیست، مبادرت به خرید شربت می‌نماید که هیچ اثری در سقط جنین ندارد در مسیر منزل، شیشه شربت از دست «الف» افتاده و می‌شکند، رفتار ارتكابی توسط «الف» چه حکمی دارد؟

- ✓ (۱) جرم نیست (۲) شروع به جرم محال بوده و جرم محسوب می‌شود
(۳) شروع به جرم (۴) در حکم شروع به جرم

ماهیت رفتار مرتکب شروع به جرم محال است (در نگاه اول صحت گزینه ۲) اما با توجه به اینکه در ادامه ی گزینه‌ی مذکور عنوان شده «جرم محسوب می‌شود» این گزینه نادرست است. رفتار ارتكابی در فرض سوال شروع به جرم محال بوده؛ زیرا اولاً شربت مذکور در صورت استفاده نیز تأثیری در سقط جنین نداشته (محال وسیله‌ای) و ثانیاً مرتکب قبل از آنکه آن را به کار ببرد، به طور غیرارادی از دست او افتاده و شکسته است (معلق ماندن قصد). خود شروع به جرم در ماده ۱۲۲ قابل مجازات است و جرم محال نیز به موجب تبصره ماده مذکور جرم محال. این نوع رفتار نیز در حکم شروع به جرم و قابل مجازات است. اما شروع به جرم محال به جهت فقدان عنصر قانونی، فاقد وصف جزایی می‌باشد. در کلاس‌های درسی، شروع به شلیک به یک جسد را که توسط شخص ثالث از شلیک ممانعت شده بود، مثال زده بودیم و عنوان کرده بودیم که شروع به جرم محال قابل مجازات نیست.

۱۱۰. در کدام مورد، می‌توان حکم به مصادره کل اموال شخص حقوقی صادر نمود؟

- (۱) دارای سابقه محکومیت کیفری به جرم اقتصادی بالاتر از یک میلیارد ریال باشد.
(۲) برای ارتكاب جرم اقتصادی بالاتر از یک میلیارد ریال، مسئولیت کیفری یابد.
(۳) جرمی که نماینده قانونی شخص حقوقی در راستای منافع شرکت مرتکب شده، دارای کیفر مصادره کل اموال باشد.

✓ (۴) با انحراف از هدف مشروع نخستین، فعالیت خود را منحراً در جهت ارتكاب جرم تغییر داده باشد.

طبق ماده ۲۲ انحلال شخص حقوقی و مصادره اموال آن زمانی اعمال می‌شود که برای ارتكاب جرم، به وجود آمده یا با انحراف از هدف مشروع نخستین، فعالیت خود را منحصرأ در جهت ارتكاب جرم تغییر داده باشد.

۱۱۱. عابر پیاده به سبب بی احتیاطی راننده مصدوم می شود و در بیمارستان به علت اشتباه پرستار در دادن دارو فوت می کند. عده ای از حقوقدانان عقیده دارند جانی همان پرستار است. در این عقیده، از کدام نظریه علّیت پیروی شده است؟

- (۱) شرط پویایی نتیجه
 (۲) ✓ شرط بی واسطه نتیجه
 (۳) شرط مناسب نتیجه
 (۴) شرط ضروری نتیجه

الف) خطای کیفری به عنوان شرط واجب یا ضروری نتیجه:

این نظریه مسأله را به نحو ساده ای توجیه کرده است: برای اینکه بدانیم خطا به چه نحوی توانسته است ایجاد خسارت کند، باید به این مطلب توجه کنیم که آیا خطای کیفری شرط واجب یا ضروری نتیجه داده شده بوده است یا نه؟ با این توجیه می توان گفت که خطای صاحب تفنگ شرط ضروری نتیجه حاصل بوده است، زیرا اگر او شلیک نمی کرد نتایج بعدی ایجاد نمی شد. بر این نظریه این ایراد وارد شده است که در کنار خطای اولیه خطاهای دیگری هم که هر یک می تواند شرط ضروری برای نتیجه حاصل باشد به وجود آمده است و هر کدام از این شرایط با دیگری برابر است. این نظریه به «برابری شرایط» معروف شده است.

ب) خطای کیفری به عنوان شرط متصل، نزدیک و بی واسطه نتیجه:

برخی از نویسندگان پیشنهاد کرده اند که علل خیلی دور به نتیجه را باید رها کرد و تنها عللی را که متصل به نتیجه هستند مورد توجه قرار داد، یعنی عللی که در ارتباط مستقیم و بی واسطه با خسارت هستند، به نحوی که برای مسؤولیت کیفری فاعل جرم، خطا باید نزدیک، بی واسطه و مستقیم با خسارت باشد. ایرادی که بر این نظریه وارد شده این است که طرز تفکر مزبور مسأله علّیت را بسیار دور و آن را تنها محدود به خطای متصل به نتیجه می سازد و خطاهای دیگر مورد اغماض واقع می شوند که بدین شکل در تقسیم مسؤولیت کیفری عدالت رعایت نخواهد شد.

قانون ایران در ماده ۵۳۵ ق.م.ا. مصوب ۱۳۹۲، با متأثر شدن از فقه امامیه «سبب مقدم در تأثیر» را پذیرفته است که همان نظریه خطای کیفری به عنوان شرط متصل به نتیجه می باشد.

ج) خطای کیفری به عنوان شرط متحرک نتیجه:

به عقیده برخی دیگر از حقوقدانان باید بین شرایط ثابت و متحرک تفکیک قائل شد. فقط شرایط متحرکند که می توانند در دنیای خارج تغییراتی محسوس ایجاد کنند و شرایط ثابت و بی حرکت فاقد این قدرت هستند. مثلاً شخصی با بی احتیاطی خود موجب مجروح شدن دیگری می شود که این دیگری خود به بیماری قلبی دچار است و به دنبال حادثه مجروح شدن فوت می کند. این مرگ دو علت دارد: اول علت محرک که عمل شخص اول است که موجب تغییراتی در شخص دوم می گردد، و دوم علت ثابت که حالت عدم سلامتی شخص اخیر است. بر این نظریه این انتقاد وارد شده است که در عمل نمی توان آن را به کار بست، زیرا منجر به عدم مجازات ترک فعل در همه شرایط می شود زیرا ترک فعل غالباً حالت ایستا دارد.

د) خطای کیفری به عنوان شرط کافی نتیجه:

این نظریه بدین شکل مطرح می شود که بهتر است از خسارت شروع کرده و کلیه شرایط ضروری برای ارتکاب عمل مجرمانه را مورد توجه قرار داد و تمام شروط غیر کافی را که برای حصول نتیجه کفایت نمی کنند طرد کرد و آنهایی را که واقعاً و به نظر صحیح یا مناسب برای تحقق نتیجه هستند برگزید. اما برای

رسیدن به واقعیت باید در راه عملی و علمی قدم برداشت؛ شهادت شهود، اظهارات متهم، نظرات کارشناسان و متخصصان کمک می‌کنند تا بتوان به نتیجه‌گیری منطقی رسید. برای حصول این مقصود باید در مورد هر حالت جداگانه به بررسی پرداخت و آن را مورد تجزیه و تحلیل قرار داد تا به کشف واقعیت نائل آمد. اگر چه این نظریه به علت اینکه دادگاه باید به مسائل متعددی توجه کند در عمل موجب طولانی شدن تعقیب و رسیدگی خواهد شد اما به نظر می‌رسد که به شکل منطقی‌تری راه حل ارائه می‌دهد. می‌توان گفت بر این نظریه که بر مبنای علم و تجربه قرار دارد و به قاضی جزایی امکان می‌دهد تا از این ابزار در جهت احراز واقعیت کمک بگیرد، بیشتر از نظریه‌های دیگر می‌توان تکیه کرد. (نوربها/۱۶۷)

۱۱۲. کدام یک از جهات زیر، مانع از برخورداری از عفو خصوصی است؟

- (۱) محکومیت به حبس ابد
(۲) ✓ تعویق صدور حکم
(۳) استفاده مکرر محکوم‌علیه از عفو
(۴) تعلیق اجرای مجازات

در نظام کیفری، دو نوع عفو وجود دارد؛ عفو عمومی و عفو خصوصی. یک روز قبل از آزمون قضاوت در کانال تخصصی حقوق جزا عنوان کردیم که عفو خصوصی مختص محکومان است و شامل متهمان نمی‌شود. منظور از محکوم کسی است که حکم محکومیت قطعی او صادر شده باشد؛ از طرفی همانطور که از عنوان «تعویق صدور حکم» پیداست، در این نهاد ارفاقی، هنوز حکم محکومیتی صادر نشده است تا در مورد این شخص نیز عفو خصوصی قابل اعطا باشد. از تلفیق مواد ۴۰ و ۹۶، گزینه‌ی دو صحیح استنباط می‌شود.

۱۱۳. توریستی با مشارکت دو تبعه دولت ثالث، در هتل محل اقامت خود در ایران، اقامت به جعل ارز خارجی کرده است. رسیدگی به اتهام آنها در محاکم ایران، براساس کدام اصل صلاحیتی صورت می‌گیرد؟

- (۱) واقعی
(۲) جهانی
(۳) ✓ سرزمینی
(۴) شخصی

همیشه در تدریس اصول صلاحیتی عنوان نموده‌ایم که ابتدا روی سوال را نگاه کنید؛ اگر محل وقوع جرم در ایران باشد، نیازمند اصول صلاحیت واقعی، شخصی و جهانی نیستیم. بنابراین وقتی محل وقوع جرم ایران است، اصل صلاحیت سرزمینی اعمال خواهد شد. این سوال با سوال شماره نوزده از سری ششصد سوال جزا و کیفری ویژه آزمون وکالت آتی قابل تطبیق است.

۱۱۴. ارتکاب جرم در حالت خواب، از مصادیق کدام نوع اجبار است؟

- (۱) ✓ مادی با منشأ داخلی
(۲) معنوی با منشأ خارجی
(۳) معنوی با منشأ داخلی
(۴) مادی با منشأ خارجی

گاه ممکن است اجبار به علتی مستند به خود فاعل باشد یکی از این علت‌ها بیماری است که قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح (مصوب ۹ دی ۸۲) آن را در شمار «عذر موجه» (ماده ۷۶ همان قانون) به صراحت

پیش بینی کرده است بنابراین به موجب این قانون نظامیانی که به علت بیماری بیش از مدتی که در قانون مقرر شده غیبت داشته باشند و یا نتوانند در مهلت های قانونی خود را به نهاد های مربوطه معرفی کنند فراری محسوب نخواهند شد و نمی توان آنها را بازخواست کرد. خواب نیز فشار الزام آور دیگری است که در صورت غلبه ممکن است انطباق وضع انسان را با قوانین ممتنع سازد در این جا مقصود ارتکاب جرم در عالم خواب نیست بلکه تأثیر خواب در ایفای تکالیف مقرر قانونی است که مانع از آن است بنابراین اگر نگهبان نیرو های مسلح که مراقبت و حفاظت محل یا منطقه ای به او واگذار شده بر اثر خستگی مفرط و کم خوابی در حین نگهبانی مغلوب خواب گردد تکلیف از او ساقط است. (اردبیلی/۱۷/۲)

۱۱۵. «الف» مرتکب جرم تعزیری درجه شش شده و سپس توبه می کند و به همین جهت دادگاه مجازات را ساقط می نماید. هرگاه بعدا ثابت شود که وی تظاهر به توبه کرده است، وضعیت حقوقی «الف» کدام است؟

- ۱) سقوط مجازات ملغی می شود و «الف» به مجازات قانونی جرم ارتكابی محکوم می شود
- ۲) مجازات «الف» اجرا نمی شود، ولی چنانچه مجددا مرتکب جرم شود، به حداکثر مجازات محکوم می شود

✓ ۳) سقوط مجازات ملغی می شود و «الف» به حداکثر مجازات درجه شش محکوم می شود

۴) سقوط مجازات ملغی می شود و «الف» به مجازات جایگزین زندان محکوم می شود

به موجب ماده ۱۱۷ ق.م.ا «در مواردی که توبه مرتکب، موجب سقوط یا تخفیف مجازات می گردد، توبه، اصلاح و ندامت وی باید احراز گردد و به ادعای مرتکب اکتفاء نمی شود. چنانچه پس از اعمال مقررات راجع به توبه، ثابت شود که مرتکب تظاهر به توبه کرده است سقوط مجازات و تخفیفات در نظر گرفته شده ملغی و مجازات اجراء می گردد. در این مورد چنانچه مجازات از نوع تعزیر باشد مرتکب به حداکثر مجازات تعزیری محکوم می شود.»

۱۱۶. در کدام مورد، قاضی نمی تواند حکم به مجازات جایگزین زندان صادر کند؟

- ۱) جرم غیر عمدی که مجازات قانونی آن، بیش از دو سال حبس باشد
- ۲) جرم عمدی که حداکثر مجازات قانونی آن، یک سال حبس است و متهم فاقد سابقه محکومیت می باشد.

۳) جرایم عمدی متعدد درجه هفت

✓ ۴) جرم عمدی که مجازات قانونی آن، درجه پنج است

ماده ۷۳ ق.م.ا اشعار داشته «در جرائم عمدی که مجازات قانونی آنها بیش از یک سال حبس است در صورت تخفیف مجازات به کمتر از یک سال، دادگاه نمی تواند به مجازات جایگزین حبس حکم نماید.» از طرفی به موجب ماده ۱۹ قانون یاد شده، حبس درجه پنج معادل حبس دو تا پنج سال می باشد؛ در حالی که حداکثر

مجازات حبس که امکان اعمال مجازات جایگزین حبس در آن امکانپذیر است، حبس تا یکسال است و به عبارتی در جرائم عمدی که مجازات قانونی آن بیش از یکسال حبس است، اعمال مجازات جایگزین حبس ممنوع است. (جزوه حقوق جزای عمومی، امین بخشی‌زاده، مندرج در سایت اختبار، صفحه ۲۰)

۱۱۷. شرط اصلی تحقق شرکت در جرم، کدام است؟

- (۱) عمدی بودن جرم مورد مشارکت
- (۲) تساوی یا تشابه عمل شرکا
- (۳) عدم کفایت عمل هر یک از شرکا در تحقق جرم
- ✓ (۴) استناد جرم به رفتار مستقیم مداخله‌کنندگان

عنصر مادی شرکت در جرم، شرکت شرکا در عملیات اجرایی جرم یا همان عنصر مادی آن جرم است. به عنوان مثال سرقت، ربودن مال منقول متعلق به غیر است. ربودن که عنصر مادی سرقت می‌باشد به معنی وضع ید کردن بر مال دیگری است. لذا تمام کسانی که فعل ربودن را انجام می‌دهند شریک در جرم محسوب می‌شوند. لذا عنصر مادی شرکت در جرم سرقت، ربودن مال منقول دیگری توسط دو یا چند نفر است مشروط بر اینکه همه آن‌ها در اجرای عنصر مادی سهمیم باشند در غیر این صورت ممکن است عنوان معاونت بر کسی که عنصر مادی را اجرا نمی‌کند صدق نماید. عمدتاً دو شرط برای تحقق شرکت در جرم لازم است. الف) شرکت در عملیات اجرایی جرم؛ ب) مستند بودن رفتار به شریک یا شرکاء. (قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی، ذیل ماده ۱۲۵؛ جزوه حقوق جزای عمومی، امین بخشی‌زاده، مندرج در سایت اختبار، صفحه ۲۸)

۱۱۸. کدام جرم، مقید به نتیجه است؟

- ✓ (۱) افترای عملی
- (۲) جعل
- (۳) افترا
- (۴) نشر اکاذیب

منظور از جرم مطلق جرمی است که تحقق آن منوط به وقوع نتیجه‌ی مد نظر مقنن نباشد. در حالی که در جرم مقید تحقق نتیجه شرط است.

در مورد جرم نشر اکاذیب این جرم، با توجه به عبارت «اعم از این که از طریق مزبور به نحوی از انحاء ضرر مادی یا معنوی به غیر وارد شود یا نه» در ذیل ماده ۶۹۸ (و مشابه آن که در ذیل ماده ۷۴۶ آمده است) جرمی مطلق می‌باشد، که تحقق ضرر برای شمول آن لازم نیست.

به موجب ماده ۶۹۹ «قانون تعزیرات»: «هر کس عالماً عامداً به قصد متهم نمودن دیگری آلات و ادوات جرم یا اشیایی را که یافت شدن آن در تصرف یک نفر موجب اتهام او می‌گردد، بدون اطلاع آن شخص، در منزل یا محل کسب یا جیب یا اشیایی که متعلق به اوست بگذارد یا مخفی کند یا به نحوی متعلق به او قلمداد نماید و در اثر این عمل شخص مزبور تعقیب گردد، پس از صدور قرار منع تعقیب و یا اعلام برائت قطعی آن شخص، مرتکب به حبس از شش ماه تا سه سال و یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می‌شود.» همانطور که

مشخص است در افترای عملی، شرط تحقق جرم این است که فرد مد نظر تحت تعقیب قرار گرفته باشد و آلا صرف رفتار مفتری جرم نخواهد بود. (قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی، ذیل ماده ۲)

۱۲۰. «الف» به «ب» حمله می‌کند. در صورت قتل «الف»، چنانچه نفس دفاع صدق کند ولی «ب»،

مراتب دفاع را رعایت نکرده باشد، حکم رفتار «ب» چیست؟

(۱) قصاص منتفی است و دیه «الف» از بیت‌المال پرداخت می‌شود

✓ (۲) قصاص منتفی است و «ب» به دیه و تعزیر محکوم می‌شود

(۳) قصاص می‌شود

(۴) قصاص، دیه و تعزیر منتفی است

به موجب ماده ۳۰۲ ق.م.ا: «در صورتی که مجنی‌علیه دارای یکی از حالات زیر باشد، مرتکب به قصاص و پرداخت دیه، محکوم نمی‌شود: الف-...

ت - متجاوز و کسی که تجاوز او قریب الوقوع است و در دفاع مشروع به شرح مقرر در ماده (۱۵۶) این قانون جنایتی بر او وارد شود.

تبصره ۲- در مورد بند(ت) چنانچه نفس دفاع صدق کند ولی از مراتب آن تجاوز شود قصاص منتفی است، لکن مرتکب به شرح مقرر در قانون به دیه و مجازات تعزیری محکوم می‌شود.»

با عضویت در کانال تخصصی حقوق جزا و آیین دادرسی کیفری برای آزمون وکالت ۹۵ در کوتاه مدت

و برای آزمون وکالت ۹۶ در بلند مدت آماده شوید

جهت عضویت در کانال مذکور کلیک کنید

پاسخ تشریحی سوالات درس های دیگر آزمون قضاوت ۹۵ را از اینجا دریافت کنید

برای پیگیری اخبار آزمون قضاوت در پایگاه خبری اخبار اینجا کلیک کنید

← برای عضویت در کانال تلگرام اخبار اینجا کلیک کنید →

← برای عضویت در خبررسان تلگرام اخبار اینجا کلیک کنید →

← برای عضویت و پیگیری صفحه اینستاگرام اخبار اینجا کلیک کنید →

← برای دریافت تازه ترین مطالب، در خبرنامه ایمیلی اخبار عضو شوید →